

Σπήλαιο «Πηγών Αγγίτη» ή «Μααρά»

ΑΡΧΕΙΟ ΣΠΕΛΕΟ

των Θεοδοσιάδη, Τζαβέλα, Κορύλλου

Εισαγωγή / Ιστορία

Το σπήλαιο «Πηγές Αγγίτη» ή «Μααρά» βρίσκεται στους νότιους πρόποδες του Φαλακρού Όρους (στο βουνό Άγιος Παύλος) και είναι ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της φύσης του νομού Δράμας. Το συνολικό μήκος του υπολογίζεται σε 18 χλμ. περίπου και από το σπήλαιο εκβάλλει ο Αγγίτης ποταμός.

Τα νερά προέρχονται από τα επιφανειακά ύδατα της κλειστής πεδιάδας του Κάτω Νευροκοπίου, τα οποία συγκεντρώνονται σε καταβόθρες και εξέρχονται από το σπήλαιο διαμέσου υπογείου καρστικού δικτύου. Η οριζόντια απόσταση της εισόδου του σπηλαιίου από τις καταβόθρες είναι περίπου 12χλμ.

Η ευρύτερη είσοδος του Σπηλαιίου είναι γνωστή από τα προϊστορικά χρόνια. Ανασκαφές που έχουν γίνει, δείχνουν ότι υπήρχε ανθρώπινη δραστηριότητα από τότε. Τον περασμένο αιώνα οι κάτοικοι της περιοχής είχαν τοποθετήσει έναν τροχό στην πρώτη αίθουσα του σπηλαιίου που χρησίμευε για την ύδρευση της περιοχής.

Η πρώτη προσπάθεια περαιτέρω εξερεύνησης, η οποία σταμάτησε στα πρώτα μέτρα εξαιτίας ενός απροσπέλαστου σιφονιού, έγινε το 1952 από τον Πετρόχειλο. Το 1978, κατόπιν προσκλήσεως της ΕΣΕ [\[1\]](#), μια ομάδα διακεκριμένων γάλλων σπηλαιολόγων έκανε τις πρώτες εξερευνήσεις στο σπήλαιο αυτό μελετώντας και χαρτογραφώντας το χερσαίο τμήμα του. Μέχρι σήμερα έχουν εξερευνηθεί 10 χλμ. (8 χλμ. στην κεντρική αρτηρία και 2 χλμ. σε διακλαδώσεις) από τους Γάλλους, ενώ έχουν χαρτογραφηθεί λεπτομερειακά τα πρώτα 2,5 χλμ. από ελληνική επιστημονική ομάδα υπό την επίβλεψη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Ο σημερινός επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί στα 500 πρώτα μέτρα του μοναδικού αυτού φυσικού μνημείου.

Το Νοέμβριο του 2001 ο Στέφανος Νικολαΐδης, αντιπρόεδρος του ΣΠΕΛΕΟ [\[2\]](#) κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στο τουριστικό τμήμα του σπηλαιίου, ενημερώθηκε από τον Νίκο Διάφα (ηλεκτρολόγο και ξεναγό του σπηλαιίου) για το πλήρες ιστορικό των εξερευνήσεων. Κατόπιν τούτου, οργανώθηκε από τον ΣΠΕΛΕΟ τον Φεβρουάριο του 2002 μια αποστολή γνωριμίας, κατά τη διάρκεια της οποίας αποκαλύφθηκαν οι τεράστιες προοπτικές του σπηλαιίου τόσο από εξερευνητική όσο και από επιστημονική πλευρά.

Είχαμε μολυνθεί με το μικρόβιο της επιστροφής!

Η ανασκαφή που γίνεται εκεί από την Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας από το 1992, έφερε στο φως λίθινα εργαλεία και οστά ζώων (άλογα, ελάφια, δασύμαλλο ρινόκερο, μεγάκερο και μαμούθ).

ΑΡΧΕΙΟ ΣΠΕΛΕΟ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2002

Το κείμενο που ακολουθεί περιγράφει τη δεύτερη αποστολή του ΣΠΕΛΕΟ στον Μααρά τον Σεπτέμβριο του 2002, η οποία, σε συνεργασία με το ΙΝΑΛΕ και την Εφορία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας, έφερε στο φως μια πληθώρα αξιοσημείωτων ευρημάτων και αποτελεσμάτων.

Ο Πρόεδρος του ΣΠΕΛΕΟ, Θωμάς Θεοδοσιάδης, περιγράφει την οργάνωση της αποστολής:

Ο ΣΠΕΛΕΟ, μετά την πρώτη προσπάθεια που έγινε τον Φεβρουάριο 2002, ξεκίνησε την οργάνωση μιας μεγάλης αποστολής με σκοπό την περαιτέρω εξερεύνηση του σπηλαίου και την προσπάθεια σύνδεσής του με τις καταβόθρες του οχυρού. Στους σκοπούς της αποστολής προστέθηκε και η έρευνα για τα ψάρια που είδαμε στην πρώτη αποστολή. Γι' αυτόν το λόγο, ήρθαμε σε επαφή με τον Δρ. Μάνο Κουτράκη που κατά σύμπτωση έκανε μελέτη για την ιχθυοπανίδα του σπηλαίου. Μετά από αλληλογραφία και τηλεφωνική επικοινωνία, συμφωνήσαμε να συμπεριληφθούν στην αποστολή και δύο ιχθυολογοί από το ΙΝΑΛΕ [3].

Δυσκολίες στην οργάνωση υπήρχαν πολλές. Αρχηγός της αποστολής και συντονιστής της όλης προσπάθειας ήταν ο Περικλής Κατσάνος, ο οποίος είχε και την ευθύνη του όλου εγχειρήματος. Έπρεπε να σκεφτούμε και την παραμικρή λεπτομέρεια ώστε να προβλέψουμε κάθε πιθανό πρόβλημα.

Η πρώτη δυσκολία στη φάση του σχεδιασμού ήταν στο να βρούμε χάρτες της περιοχής μικρής κλίμακας, αφού η περιοχή βρίσκονταν στην παραμεθόριο και υπήρχε απαγόρευση. Χρειαζόμασταν τους χάρτες και τις αεροφωτογραφίες για να τους μελετήσουμε και να βρούμε τυχόν άλλες καταβόθρες / βάραθρα που έχουν σχέση με το σπήλαιο.

Επίσης, είχαμε οικονομικό πρόβλημα μιας και όλο το εγχείρημα θα το καλύπταμε εν μέρει με δικούς μας πόρους και εν μέρει με του συλλόγου. Έπρεπε να αγοράσουμε εξοπλισμό για τη συγκεκριμένη αποστολή, όπως ασετιλίνη (100kg), αποστασιόμετρο laser και μεγάλη ποσότητα μπαταριών.

Ένα άλλο πρόβλημα ήταν ο καθορισμός της ημερομηνίας και των αδειών που έπρεπε να πάρει ο καθένας από την εργασία του.

Ήρθαμε σε επαφή με το Δήμο Προσοτσάνης όπως επίσης και τη Νομαρχία Δράμας.

Ζητήσαμε βοήθεια σχετικά με τη σίτιση και τη διαμονή μας. Ο Δήμος μάς προσέφερε δύο μεγάλες σκηνές, οι οποίες στήθηκαν έξω από το σπήλαιο και μας χρησίμευσαν η μία ως μαγειρείο και η άλλη ως γραμματεία και αποθήκη.

Ένα επιπλέον θέμα που μας απασχόλησε ήταν ο καιρός που εκείνο το καλοκαίρι ήταν πολύ βροχερός με ιδιαίτερα μεγάλο ύψος βροχόπτωσης. Κάθε φορά που έβραχε στην Αθήνα, εμείς σκεφτόμασταν την κατάσταση του Αγγίτη.

Τελικά, αρχές Σεπτεμβρίου συγκεντρώθηκαν όλοι όσοι θα συμμετείχαν στην αποστολή (32 άτομα) για να συζητήσουμε για τα τυχόν προβλήματα που θα παρουσιάζονταν. Ουσιαστικά, αυτή τη μέρα ξεκίνησε και η αποστολή.

ΠΕΜΠΤΗ - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Η μεγάλη μέρα έφτασε. Παρασκευή απόγευμα άρχισε η αναχώρηση των αυτοκινήτων για τη Δράμα. Για τον Περικλή, η μέρα αυτή είχε έρθει μια μέρα νωρίτερα. Είχε ξεκινήσει την Πέμπτη και αφού συνάντησε τον αδερφό του στην Ξυλούπολη Σερρών, φτάσανε στο σπήλαιο πριν από τους υπόλοιπους. Σκοπός του Περικλή ήταν να πάει στα 6.000μ και να προσπαθήσει να διανοίξει παράκαμψη στο σιφόνι 6 για να γλιτώσουμε τις καταδύσεις στο σιφόνι αυτό, πράγμα το οποίο δεν έγινε, αφού μετά από λίγο σκάψιμο εμφανίστηκε βράχος ο οποίος εμπόδιζε τη διάνοιξη. Όταν εμείς φτάσαμε αργά το βράδυ στο σπήλαιο, ο Περικλή μάς ενημέρωσε για τα αποτελέσματα την προσπάθειας αυτής. Η άφιξη των μελών συνεχίστηκε όλη τη νύχτα μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες.

Την ημέρα αυτή σκοπός μας ήταν να προωθήσουμε κυρίως το υλικό της κατάδυσης μέχρι τη διασταύρωση των 6.000μ και να τοποθετήσουμε τα δοχεία επιβίωσης στα σιφόνια 3 και 4 καθώς και τις τηλεφωνικές γραμμές στα σιφόνια αυτά. Η πρώτη ομάδα, αποτελούμενη από δέκα άτομα, ξεκίνησε στις 14.50 και κουβαλούσε 14 μπουκάλες. Από αυτούς μόνο ο Περικλής είχε ξαναμπειί στο σπήλαιο και ήξερε τις δυσκολίες του, για του υπόλοιπους θα ήταν η πρώτη φορά. Πρώτη φορά στη ζωή τους θα βλέπανε ένα τόσο μεγάλο σπήλαιο. Ήλπιζα πως το σιφόνι 4, το οποίο είναι και το πιο δύσκολο σε αυτήν τη διαδρομή, δεν θα μας δημιουργούσε κανένα πρόβλημα.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Οκτώ το πρωί είχαν ξυπνήσει οι περισσότεροι. Αφού φάγαμε ένα ελαφρύ πρωινό, ξεκινήσαμε την οργάνωση της κατασκήνωσης, στήσαμε άλλη μια σκηνή για γραμματεία- αποθήκη υλικών (την πρώτη, στην οποία οργάνωθηκε το μαγειρείο, την είχαν στήσει χθες οι αδελφοί Κατσάνου και ο Ν. Διάφας). Αρχίσαμε να ξεφορτώνουμε το φορτηγάκι που είχε τα υλικά του συλλόγου καθώς και τα αυτοκίνητά μας, από σκονιά, κρίκους, σακίδια, κράνη, φαρμακεία, φορείο, υπολογιστή, εκτυπωτή, κλπ. Ο Γ. Τζαβέλας είχε στο αμάξι του όλες τις μπουκάλες (20 συνολικά), κάθε τι για την κατάδυση καθώς και το κομπρεσέρ για το γέμισμα των μπουκαλιών.

Όλος ο εξοπλισμός τοποθετήθηκε στη σκηνή όπου ήταν η γραμματεία και αφού στήσαμε τον υπολογιστή, ο Νίκος εγκατέστησε την ηλεκτρική γραμμή για το φωτισμό αλλά και το κομπρεσέρ. Επικρατούσε ένας οργασμός εργασιών στην κατασκήνωση!

Μόλις τελειώσαμε, συγκεντρωθήκαμε στη γραμματεία (την οποία είχε αναλάβει να συντονίσει η Ελ. Κόνιαρη) για την ενημέρωση και τη συγκρότηση των ομάδων. Όλοι συμπλήρωσαν ένα έντυπο συμμετοχής στην αποστολή σχετικά με τη διάρκεια παραμονής τους καθώς και τις δουλειές που μπορούσαν να κάνουν. Επίσης υπήρχε ένα έντυπο εξαιρετικά σημαντικό για την ασφάλεια των μελών της αποστολής, με το οποίο η γραμματεία παρακολουθούσε την είσοδο και έξοδο των μελών στο σπηλαίο. Με τον τρόπο αυτό, η γραμματεία θα ήταν ενήμερη ανά πάσα στιγμή για το δυναμικό της αποστολής και τις εργασίες που εκτελούνταν. Οι ομάδες της πρώτης ημέρας συγκροτήθηκαν και ανέλαβαν επιμέρους εργασίες.

Μετά το στήσιμο της κατασκήνωσης, ξεκινήσαμε τις ετοιμασίες για την είσοδό μας στο σπήλαιο. Σκοπός της πρώτης ημέρας ήταν να προωθήσουμε όλα τα υλικά σπηλαιοκατάδυσης μέχρι τη διασταύρωση των 6.000μ, να περάσουμε τηλεφωνικές γραμμές στα σιφόνια 4 και 5 και να τοποθετήσουμε τα πακέτα επιβίωσης στα σιφόνια αυτά.

Να εξηγήσω γιατί χρειάζονται αυτά τα δύο τελευταία. Το σπήλαιο πραγματικά είναι τεραστίων διαστάσεων τόσο στο μήκος αλλά και στις άλλες διαστάσεις. Υπάρχουν, όμως, μερικά σημεία στα οποία το σπήλαιο στενεύει δραματικά και σχηματίζει σιφόνια. Τα τρία πρώτα βρίσκονται στην αρχή του σπηλαίου, στα πρώτα 500μ και έχουν διανοιχτεί τεχνητά για την αξιοποίησή του. Στα σιφόνια 4 και 5 που βρίσκονται στα 2500 και 4500μ αντίστοιχα, παρόλο που δεν ήταν πνιγμένα, η παραμικρή άνοδος της στάθμης του νερού θα απέκλειε τους σπηλαιολόγους μέσα στο σπήλαιο όπως έγινε στην Κρήτη στις αρχές του Νοεμβρίου 2002, όπου τρεις σπηλαιολόγοι αποκλείστηκαν μέσα στο σπήλαιο για 5 ημέρες. Για αυτόν

τον λόγο έπρεπε να περάσουμε από την μέσα μεριά των σιφονιών τον εξοπλισμό επιβίωσης. Τα πακέτα επιβίωσης περιέχουν τροφή για 5 μέρες, φαρμακείο, αλουμινοκουβέρτες, φακούς, μπαταρίες, ασετιλίνη και άλλα χρήσιμα υλικά.

Το στήσιμο τηλεφωνικών γραμμών πριν και μετά από κάθε σιφόνι ήταν επίσης απαραίτητο για την ενδραστηριοποίηση σε περίπτωση αποκλεισμού. Επιπλέον, στο σημείο έπρεπε να υπάρχει και καταδυτικός εξοπλισμός ώστε οι σπηλαιολόγοι να μπορούν να βγουν για να φέρουν επιπλέον εξοπλισμό ή προμήθειες, εφόσον κάτι τέτοιο κρινόταν αναγκαίο.

Η πρώτη ομάδα, αποτελούμενη από 10 σπηλαιολόγους, ξεκίνησε στις 14.50 φορτωμένη με 14 μπουκάλες. Από αυτούς, μόνο ο Περικλής και ο Αντρέας είχαν ξαναμπει στο σπήλαιο. Είχα μια ανησυχία για το αν θα περνούσαν όλοι το στένεμα, γιατί αν και δεν είχαν πρόβλημα με τα στενά, πολλοί δεν τα πήγαιναν καλά με τα νερά και ο συνδυασμός και των δύο μπορεί να δημιουργούσε δυσκολίες.

Η δεύτερη ομάδα, αποτελούμενη από 6 άτομα μαζί με μένα, μπήκε στο σπήλαιο στις 15.45 έχοντας άλλες 2 μπουκάλες, 8 κιλά βάρη με τις ζώνες τους καθώς και 3 ζεύγη τηλεφωνικών συσκευών και 150 μέτρα τηλεφωνικό καλώδιο. Μπήκαμε στο σπήλαιο από το τούνελ που έχει διανοιχτεί για τη εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Μπαίνοντας μέσα αισθανθήκαμε κατευθείαν την διαφορά θερμοκρασίας που υπάρχει με το εξωτερικό περιβάλλον. Ο τεχνητός διάδρομος φθάνει σε μια πλατεία από όπου ξεκινάνε δύο ακόμη διάδρομοι. Εμείς ακολουθήσαμε τον αριστερό ο οποίος οδηγεί στη σπλάχνα του βουνού με πορεία αντίθετη προς τη ροή του ποταμού. Περπατώντας στο διάδρομο, φτάσαμε στην τελευταία πλατεία και στο τέλος του τουριστικά αξιοποιημένου σπηλαίου. Από εδώ και πέρα, ανάψαμε τα φωτιστικά μας και με αποφασιστικότητα περάσαμε στην άμμο και στη συνέχεια μπήκαμε στο νερό που σε πολλά σημεία μας έφθανε μέχρι το γόνατο. Αμέσως μετά φθάσαμε στην πρώτη αίθουσα. Το ποτάμι ήταν αριστερά μας και εμείς περπατούσαμε σε μια αμμουδιά. Στην μέση περίπου της αίθουσας κρεμόταν από το ταβάνι ένας περίεργος σταλακτίτης, πάρα πολύ λεπτός, τελείως ευθύς και κάθετος, γύρω στα 6 μέτρα μήκος. Με μια πιο προσεκτική ματιά, παρατηρήσαμε ότι επρόκειτο για σωλήνα μιας παλιάς γεώτρησης, πράγμα που κάνει μεγάλη εντύπωση σε όσους τον βλέπουν πρώτη φορά. Συνεχίζοντας την πορεία, φτάσαμε στο τρίτο σιφόνι του σπηλαίου, το οποίο έχει παρακαμφθεί με τεχνητή διάνοιξη, η οποία έγινε με σκοπό την περαιτέρω τουριστική αξιοποίηση του σπηλαίου. Αυτό μας διευκόλυνε πάρα πολύ γιατί σε άλλη περίπτωση θα χρειαζόταν κατάδυση από πολύ νωρίς. Κοντά σε αυτό το σημείο βάλαμε και ένα σημάδι ώστε να ελέγχουμε τη στάθμη του νερού.

Συνεχίζοντας την πορεία μας αντίθετα προς τη ροή του ποταμού, μια μπαίναμε στο νερό και μια ανεβαίναμε στην αμμουδιά. Σταματήσαμε σε ένα σημείο και ζήτησα από τους υπόλοιπους να κοιτάξουν γύρω τους. Το φως δεν έφθανε στις άκρες. Ήμασταν στην αίθουσα της «Ακρόπολης», μία από τις μεγαλύτερες υπόγειες αίθουσες στην Ελλάδα με μήκος 150 μ, πλάτος 80 μ. και ύψος 40μ. Στη μια μεριά υπήρχε ένας όγκος από τεράστιους σταλαγμίτες με ύψος που σε μερικές φορές έφθανε τα 20 μέτρα. Βλέποντας αυτόν τον όγκο από μακριά, πραγματικά νόμιζε κανείς ότι είναι μια ακρόπολη, ένας Παρθενώνας της Φύσης. Αφού καθίσαμε λίγο και θαυμάσαμε αυτήν την ομορφιά, συνεχίσαμε την πορεία μας προς το σημείο των 6000 μέτρων. Τα βήματά μας ήταν γρήγορα και σταθερά και σε λίγο φθάσαμε στο σιφόνι 4, όπου βρήκαμε τον Μιχάλη και τον Δημήτρη να περιμένουν. Μας είπαν ότι αντιμετώπισαν κάποιο πρόβλημα στο πέρασμα του σιφονιού. Το νερό ήταν ανεβασμένο σε σχέση με την προηγούμενη φορά και η προσπέλασή του είχε δυσκολέψει. Βάλαμε το πάνω μέρος της καταδυτικής μας στολής (το κάτω το φορούσαμε ήδη) γιατί έπρεπε να βυθιστούμε τελείως στο νερό. Ξεκινώντας το πέρασμα του σιφονιού είχα μια μικρή ανησυχία. Ήξερα ότι είναι το πιο δύσκολο κομμάτι του σπηλαίου. Σκεφτόμουν τι θα γίνει αν αρχίσει να βρέχει έξω και ανέβει η στάθμη του νερού. Απομάκρυνα τις αρνητικές σκέψεις και επικεντρώθηκα στο πέρασμα. Το σιφόνι 4 έχει μήκος περίπου 20 μέτρα. Το βάθος του νερού δεν ξεπερνά το μισό μέτρο και το ύψος του στην είσοδο είναι γύρω στο 1.60μ. αλλά στην έξοδο χαμηλώνει και φθάνει τους 15 πόντους από το νερό. Παρατήρησα ότι στο στενότερο σημείο δημιουργείται ένα ρεύμα αέρα από μέσα προς τα έξω. Το ρεύμα αυτό παρέσυρε το νερό και το ψέκαζε υπό μορφή σπρέι. Δεν μας έφτανε

δηλαδή το στριμωξίδι, είχαμε και το νερό να μας πιτσιλάει στο πρόσωπο! Αφού εκτίμησα την κατάσταση, έκρινα λογικότερο να βγάλω το κράνος μου, μιας και δεν χώραγε το κεφάλι μου μαζί με αυτό και να κάνω μια μικρή βουτιά ώστε να περάσω το δύσκολο σημείο. Για λίγα δευτερόλεπτα δεν έβλεπα που πήγαινα αλλά μόλις σήκωσα το κεφάλι κατάλαβα ότι είχα περάσει. Βγήκα στην αμμουδιά που έχει από την άλλη μεριά και περίμενα τα υπόλοιπα παιδιά, οι οποίοι πέρασαν το κομμάτι αυτό ο καθένας με το δικό του τρόπο. Μόλις περάσαμε όλοι, ανασυνταχθήκαμε και ξεκινήσαμε πάλι με βήμα γοργό και σταθερό προχωρώντας και παρατηρώντας το σπήλαιο. Η ομορφιά του σε μερικά σημεία είναι ασύλληπτη. Η ροή του νερού και η άμμος δεν έχουν αφήσει να δημιουργηθούν σταλαγμίτες, αλλά στα σημεία που έχουν δημιουργηθεί, είναι πραγματικά τεράστιοι. Συναντήσαμε μπροστά μας μια μεγάλη αίθουσα με περίπου τις ίδιες διαστάσεις με αυτήν της «Ακρόπολης». Στη μια άκρη η οροφή σχημάτιζε με τους σταλαγμίτες κάτι σαν μια τεράστια πύλη. Ακόμα και τα τοιχώματα ήταν πραγματικά εντυπωσιακά. Δεξιά και αριστερά βλέπαμε μια ευθεία γραμμή καφέ χρώματος σε ύψος 3 μέτρων. Ήταν προφανές ότι είναι το σημείο που φτάνει το νερό τις εποχές με μεγάλη ροή. Ελπίζαμε ότι δεν θα μας τύχαινε να συναντήσουμε τόσο νερό μέσα εκεί. Με αυτές τις σκέψεις φτάσαμε στο σιφόνι 5, ένα αρκετά στενό σημείο, αλλά όχι τόσο όσο το προηγούμενο. Συνεχίσαμε την πορεία μας για την διασταύρωση των 6.000 μέτρων. Κοίταξα το ρολόι μου. Είχαμε κάνει μέχρι εδώ μιάμιση ώρα και δεν ήμασταν καθόλου κουρασμένοι. Το κόψιμο του τσιγάρου, το χάσιμο κιλών και λίγη προπόνηση φαίνεται ότι απέδωσαν!

Μετά από λίγα λεπτά φτάσαμε σε άλλη μια μεγάλη αίθουσα παρόμοια με τις προηγούμενες. Το χαρακτηριστικό της είναι ότι σε ένα σημείο περάσαμε κάτω από έναν τεραστίων διαστάσεων σταλαγμίτη με ύψος πάνω από 17 μέτρα και περίμετρο άλλο τόσο. Προχωρώντας και σκεπτόμενος τη φωτογράφησή του, είδαμε στο βάθος και σε απόσταση περίπου 100 μέτρων κάτι φώτα. Φτάνοντας τα, χαιρετηθήκαμε με χαρά με τα άλλα μέλη της αποστολής που είχαν προπορευθεί. Στο σημείο αυτό το σπήλαιο χωρίζεται σε δύο αγωγούς.

Ο ένας συνεχίζει ΒΔ και ο άλλος Β για 200 μέτρα περίπου όπου σταματάει στο σιφόνι 6. Σε αυτό το σημείο θα πραγματοποιούσαμε κατάδυση την επόμενη μέρα. Ένα μέρος του εξοπλισμού είχε ήδη μεταφερθεί στο σημείο αυτό. Η διαμόρφωση του αγωγού σε αυτά τα 200 μέτρα ήταν διαφορετική από το υπόλοιπο σπήλαιο. Ο αγωγός ήταν γεμάτος νερό και το πρηνές του πολύ απότομο και λασπώδες. Στο τέλος του, όπου βρίσκονταν το σιφόνι, σχημάτιζε ένα μικρό αμμώδες νησάκι όπου ήταν και το καταλληλότερο σημείο να τοποθετηθούν τα υλικά για την κατάδυση.

Αφού τακτοποιήσαμε τα πράγματα ξεκινήσαμε για την έξοδο. Η επομένη μέρα θα ήταν μεγάλη. Μετά το σιφόνι είχαν περάσει μόνο δύο Γάλλοι των οποίων οι αναφορές είναι συγκεχυμένες. Υποστήριζαν ότι το σπήλαιο συνέχιζε για δύο χιλιόμετρα ακόμη και ότι είχε τεράστιες αίθουσες προς εξερεύνηση. Τα λεγόμενά τους μας είχαν συνεπάρει και είχαν ξεσηκώσει την φαντασία μας. Γυρνώντας πίσω, σκεφτόμασταν την επόμενη μέρα. Ο γυρισμός ήταν εύκολος καθώς δεν είχαμε εξοπλισμό να μεταφέρουμε. Το μόνο που έπρεπε να κάνουμε ήταν να τοποθετήσουμε τις τηλεφωνικές γραμμές στα σιφώνια 4 και 5, πράγμα που έγινε αρκετά γρήγορα και μεθοδικά. Στο σιφόνι 4 μας περίμεναν και τα άλλα μέλη της αποστολής για να μας βοηθήσουν. Φτάνοντας στο τουριστικό τμήμα η ώρα ήταν 20.30, το σπήλαιο είχε κλείσει τις πόρτες του προ πολλού. Έτσι αναγκαστήκαμε να βγούμε από την φυσική έξοδο του νερού. Ένας-ένας βγαίναμε και ανεβαίναμε πάνω στον διάδρομο που υπάρχει από το σπήλαιο. Φτάσαμε στην κατασκήνωση όπου μας περίμεναν τα υπόλοιπα παιδιά για την καθιερωμένη αναφορά. Ήταν η πρώτη μέρα της αποστολής και όλα πήγαν σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που είχαμε θέσει. Μέσα στο σπήλαιο μπήκαν 18 άτομα, από τα οποία τα 12 έφτασαν στα 6.000 μέτρα. Οι αναφορές από τους επικεφαλείς των ομάδων συγκεντρώθηκαν στη γραμματεία και αποφασίστηκε οι εργασίες της επόμενης μέρας.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Αυτή ήταν σημαντική μέρα. Μετά το πρωινό και την οργάνωση των ομάδων, στις 10 το πρωί ξεκίνησαν 5 άτομα για μέσα. Σκοπός τους ήταν να πάνε τον υπόλοιπο εξοπλισμό (ρυθμιστές, φακούς, βατραχοπέδιλα, κλπ.) για την κατάδυση στο σιφόνι 6. Στις 10.30 μπήκαν 2 άτομα για κινηματογράφηση και στις 12 μπήκε η ομάδα των δυτών. Κύριος στόχος της ομάδας των δυτών ήταν το πέρασμα του σιφονιού 6 και η προώθηση υλικών σπηλαιοκατάδυσης πίσω από αυτό. Επιπλέον, η ομάδα ήταν επιφορτισμένη να αιχμαλωτίσει δείγμα ψαριών που θα εντόπιζε στο σημείο αυτό.

Φτάνοντας στο νησάκι που ήταν το σιφόνι 6 αντικρίσαμε πάλι τον μεγάλο όγκο του εξοπλισμού που είχε συγκεντρωθεί: 10 ρυθμιστές, 18 μπουκάλες, μίτοι, φακοί, καταδυτικά βάρη (τουλάχιστον 20 κιλά!), φωτογραφικός εξοπλισμός, υποβρύχιες βιντεοκάμερες, ασετιλίνη, εξοπλισμός επιβίωσης. Όλος αυτός ο εξοπλισμός είχε μεταφερθεί στις τρεις πρώτες ημέρες χάρη στις μεγάλες προσπάθειες όλων των μελών της αποστολής.

Πέντε άτομα ετοιμάστηκαν να περάσουν το σιφόνι αυτό, ώστε να μεταφέρουν εξοπλισμό στο επόμενο σιφόνι που ως ανεξερεύνητο αποτελούσε και το στόχο μας. Ετοιμαστήκαμε όλοι, ελέγχοντας τον απαραίτητο εξοπλισμό που πρέπει να έχει κάθε σπηλαιοδύτης: δύο μπουκάλες με δύο ρυθμιστές, 3 φακούς, εφεδρικό μίτο. Επιπλέον, θα μεταφέραμε και στεγανά κουτιά με υλικά που θα χρειαζόμασταν μετά το σιφόνι: ασετιλίνη, φαγητό, νερό, εξοπλισμό ασφαλείας καθώς και τον εξοπλισμό για να μαζέψουμε τα δείγματα ψαριών (απόχες και δοχεία).

Αμέσως ξεκινήσαμε τις ετοιμασίες. Ως πιο έμπειροι, ο Κωνσταντίνος και ο Γιώργος μάς έδιναν συνέχεια οδηγίες και συμβουλές. Πρώτος ξεκίνησε ο Γιώργος για να δέσει και τον μίτο. Μας χαιρέτησε και χάθηκε με θόρυβο στα μαύρα νερά. Εγώ και ο Περικλής είχαμε συνεννοηθεί να ξεκινήσουμε μετά από 5 λεπτά. Όταν έφτασε η στιγμή, άναψα όλα μου τα φωτιστικά και βούτηξα. Έπιασα το μίτο με το δεξί μου χέρι και άρχισα να τον ακολουθώ. Αμέσως συνειδητοποίησα ότι τα φώτα δεν χρησίμευαν σε τίποτα. Η ορατότητα ήταν μηδενική και με οδηγούσε μόνο ο μίτος. Δεν έπρεπε να τον αφήσω για κανένα λόγο. Σε λίγο έφτασα στο βυθό και άρχισα να ακολουθώ ανηφορική πορεία. Σε αυτό το σημείο η ορατότητα είχε βελτιωθεί. Ξαφνικά στα δεξιά μου είδα κάτι φώτα. Ήταν ο Γιώργος που προσπαθούσε να τραβήξει βίντεο, αλλά η χαμηλή ορατότητα του χάλασε τα σχέδια. Βγήκα στην επιφάνεια του νερού και συνέχιζα να ακολουθώ τον μίτο, ο οποίος τελείωνε σε ένα πασαλάκι που ήταν καρφωμένο στην λάσπη. Έβγαλα τα πέδιλα και τις μπουκάλες και άρχισα να παρατηρώ αυτήν την μεριά του σπηλαίου. Ήμουν ο πέμπτος άνθρωπος που έβλεπε αυτή τη μεριά του σιφονιού και ένοιωθα ένα δέος. Επάνω στο λασπώδες πρανές φαινόταν τα βήματα των πρωτοπόρων που πέρασαν πριν από 3 χρόνια. Σε λίγο εμφανίστηκε και ο Περικλής με τον Κωνσταντίνο. Εδώ αφήσαμε όλο τον καταδυτικό εξοπλισμό, πλην των υλικών που θα χρειαζόταν ο Γιώργος για την επόμενη κατάδυση. Το βάρος και ο όγκος των υλικών δεν μας επέτρεπε παρά να κουβαλήσουμε υλικά μόνο για ένα άτομο.

Εκτός από τον εξοπλισμό της κατάδυσης είχαμε μαζί μας και μια απόχη, την οποία θα χειριζόταν ο Περικλής (ως ο πιο έμπειρος ψαράς της ομάδας!). Πραγματικά, μετά από λίγο είδαμε το πρώτο ψάρι, το οποίο όμως μας ξέφυγε. Το δεύτερο, λίγο πιο κάτω, δεν ήταν τόσο τυχερό. Ο Περικλής το εγκλώβισε και το βάλαμε στο δοχείο που είχαμε για αυτό το σκοπό. Η απόσταση από την έξοδο του σπηλαίου ήταν περίπου 6.300 μέτρα. Τι έκανε αυτό το ψάρι τόσο μακριά; Ήμασταν ικανοποιημένοι που πιάσαμε ένα ζωντανό δείγμα σε τέτοιο βάθος. Σε λίγο, όμως, η διαμόρφωση του σπηλαίου άρχισε να αλλάζει. Από έναν αγωγό με απότομο λασπώδες πρανές με νερό βάθους ενός μέτρου σε βραχώδες δύσβατο οροπέδιο. Οι βράχοι ήταν αιχμηροί και κοφτεροί και σε πολλά σημεία αναγκαζόμασταν να τους σκαρφαλώσουμε. Μετά από λίγο βρεθήκαμε σε μια τεράστια αίθουσα της οποίας η οροφή φαινόταν με δυσκολία. Τα βράχια που πατούσαμε να ήταν πάνω από 60 μέτρα. Όλη αυτή η αίθουσα ήταν γεμάτη κατακρημνίσεις και βράχια που πατούσαμε ήταν κοφτερά, γλιστερά και ασταθή. Όταν πατούσαμε πάνω τους αυτά άλλαζαν θέση και ήθελαν να μας ρίξουν κάτω. Εκτός των άλλων, ορισμένοι από εμάς είχαν κάνει την απεισκευσία να μην φορέσουν παπούτσια και παρέμειναν με τις καταδυτικές κάλτσες. Οι οδυνηρές πτώσεις που υπομείναμε, μάς έκαναν να αποφασίσουμε να αφήσουμε κάθε τι που μας έκανε τη ζωή δύσκολη.

Αυτή η κίνηση μάς διευκόλυνε κάπως, αλλά όχι όσο θα θέλαμε. Μετά από δύο επίπονες ώρες νομίζαμε ότι είχαμε καλύψει χιλιόμετρα ενώ στην ουσία είχαμε προχωρήσει περίπου 800 μέτρα, όπως αποκάλυψε αργότερα η χαρτογράφηση. Εγώ ήδη σκεφτόμουν το γυρισμό. Τα πόδια μου είχαν ματώσει, όπου βρίσκαμε λίμνη με νερό πέφταμε μέσα, και προτιμούσαμε το κολύμπι από το περπάτημα. Ευτυχώς, προς το τέλος του αγώνα το έδαφος ήταν ελαφρώς πιο φιλόξενο και οι βράχοι τουλάχιστον δεν μετακινούνταν. Μετά από λίγο ο Γιώργος, που ήταν πιο μπροστά μας, φώναξε ότι φτάσαμε στο σιφόνι. Σε λίγο πατούσαμε δεξιά του σιφονιού όπου υπήρχε ένας αγωγός λάσπης. Επιτέλους μαλακό έδαφος!

Από εδώ ξεκίνησε και η εξερεύνηση, αφού ήταν η πρώτη φορά που έγινε κατάδυση στο σημείο αυτό.

Στη συνέχεια ο Γιώργος Τζαβέλας περιγράφει:

Ο ενθουσιασμός και η αγωνία είναι μεγάλη καθώς θα προχωρήσουμε σε μέρη που δεν έχει ξανά πάει ποτέ κανείς. Σιγά-σιγά, όμως, όπως προετοιμάζομαι για την σπηλαιοκατάδυση και κάνω τους τελικούς ελέγχους του εξοπλισμού, ο ενθουσιασμός δίνει τη θέση του στην ηρεμία και στην αυτοσυγκέντρωση που είναι απαραίτητες για την ασφάλεια.

Το σιφόνι είναι ευρύχωρο με πολλά σημεία για το δέσιμο του μίτου και ικανοποιητική ορατότητα (3-4 μέτρα). Συνεχίζοντας την κάθοδο, φτάνω στα 6 μέτρα μόλις και βλέπω την συνέχεια να ανηφορίζει! Επιτυχία! Νέα τμήματα της σπηλιάς μας περιμένουν μπροστά. Πράγματι, μετά από συνολικά 50 μέτρα, αναδύομαι σε μια αίθουσα. Αυτή είναι ίσως η καλύτερη στιγμή της εξερεύνησης. Ξέρεις ότι βλέπεις κάτι που δεν έχει ξαναδεί κανείς, είσαι σε μια αίθουσα που δεν έχει φωτιστεί ποτέ. Και η αίθουσα είναι πράγματι εντυπωσιακή, είναι ένα στενόμακρο και ψηλό ρήγμα (3 μέτρα πλάτος και 15 μέτρα ύψος), το οποίο είναι γεμάτο με νερό μέχρι τα τρία μέτρα περίπου. Κολυμπώντας στην επιφάνεια, διένυσα περίπου 140 μέτρα, όπου η οροφή χαμηλώνει ξαφνικά και σχηματίζεται άλλο ένα σιφόνι, το σιφόνι 9.

Ετοιμάζομαι για την 3η κατάδυση, έχοντας πάντα στο νου μου ότι με την έξοδο του σπηλαίου με χωρίζουν περίπου 8.000 μέτρα πορείας και άλλα δύο σιφόνια. Ο κανόνας των τρίτων [\[4\]](#) εδώ βέβαια δεν είναι επαρκής, αφού πρέπει να υπολογίζεις και τον αέρα που απαιτείται για τα δύο σιφόνια της επιστροφής. Αυτό το σιφόνι είναι σχετικά ευρύχωρο αλλά βαθαίνει γρήγορα και θολώνει πολύ, αφού τα τοιχώματα και η οροφή έχουν επικάλυψη ιλης, η οποία αποκολλάται από τις φυσαλίδες του δύτη μειώνοντας την ορατότητα. Γρήγορα, φτάνω τα 17 μέτρα βάθος (περίπου 50 μέτρα διεύδυσης) και είναι εμφανές ότι οι μικρές μπουκάλες που έχω δεν επαρκούν. Ψάχνω ένα σημείο για να δέσω τον μίτο και να επιστρέψω. Η ορατότητα μειώνεται πολύ από την ιλη που πέφτει από το ταβάνι και με γρήγορες κινήσεις κάνω ένα διπλό κόμπο σε ένα βράχο που προεξέχει, κόβω τον μίτο και επιστρέφω με μηδενική σχεδόν ορατότητα. Όταν βγω πια στην επιφάνεια, αρχίζω να σκέπτομαι πώς θα οργανωθεί η επόμενη κατάδυση με μεγαλύτερες μπουκάλες, ώστε να έχουμε περισσότερο διαθέσιμο αέρα.

Μετά από την ενημέρωση των συντρόφων μου που με περίμεναν, ξεκινήσαμε την έξοδό μας από το σπήλαιο. Η έξοδος ήταν σαφώς πιο ξεκούραστη, αφού δεν μεταφέραμε εξοπλισμό, αλλά η κούραση είχε κάνει ήδη αισθητή την παρουσία της. Για άλλη μια φορά, συνειδητοποιήσαμε το βάθος και την σοβαρότητα του σπηλαίου, αφού απαιτείται περπάτημα 8 χμ, μία σπηλαιοκατάδυση και πέρασμα από τα δύο δύσκολα σιφόνια. Προς μεγάλη μας έκπληξη και χαρά μόλις βγαίνουμε στις 2 το πρωί, βρίσκουμε τους συντρόφους μας να μας περιμένουν με ζεστό φαγητό και ζεστό νερό (των οποίων επιμνημόσυνη Γεωργία), πράγμα καταπληκτικό μετά από 12 ώρες μέσα στη βρεγμένη στολή.

Οι ομάδες υποστήριξης έχουν βγει νωρίτερα από την ομάδα των δυτών, και την έξοδό τους ολοκληρώνεται και η ενημέρωση της γραμματείας για τις εργασίες της ημέρας. Η ομάδα των δυτών φέρει στις αποσκευές της και το δοχείο περισυλλογής με δείγματα των ψαριών και καραβίδας που αιχμαλώτισαν. Η επιτυχία μάς ενθαρρύνει όλους να συνεχίσουμε.

Αργά το βράδυ της Κυριακής έχουμε και τις τελευταίες αφίξεις μελών στην αποστολή (Αποστολόπουλος, Τρέμου) αλλά και αναχωρήσεις για επιστροφή, μια και κάποια μέλη της αποστολής θα έπρεπε να επιστρέψουν στην Αθήνα και να επανέλθουν στο τέλος της εβδομάδας.

ΑΡΧΕΙΟ ΣΠΕΛΕΟ

ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ημέρα ξεκούρασης! Η καταπόνηση όλων των ομάδων μετά την προώθηση όλου αυτού του υλικού βαθιά μέσα στο σπήλαιο και των καταδύσεων στο δεξιό τμήμα επιβάλλουν την ξεκούραση όλων και την ανασύνταξή μας μετά τα νέα δεδομένα. Μετά την πρωινή ενημέρωση και το πρωινό, οι περισσότεροι ασχολούνται με την φροντίδα του ατομικού τους εξοπλισμού και τις εργασίες στην κατασκήνωση. Σε επικοινωνία με το ΙΝΑΛΕ τους ενημερώνουμε για την περισυλλογή των ψαριών. Το ενδιαφέρον είναι έντονο. Αποφασίζεται να γίνει νέα προσπάθεια προκειμένου τα ψάρια να αιχμαλωτιστούν και να μεταφερθούν ζωντανά στην έξοδο όπου και οι μελετητές του ΙΝΑΛΕ θα μεταβούν για να τα παραλάβουν. Ακολουθεί μελέτη των γεωλογικών χαρτών και των παλαιότερων χαρτογραφήσεων από τους επικεφαλείς των ομάδων.

Το μεσημέρι εισέρχεται στο σπήλαιο ομάδα τεσσάρων ατόμων για φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση στην αίθουσα της «Ακρόπολης».

ΤΡΙΤΗ 24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Μετά το πρωινό και κατά την προετοιμασία των μελών, στην κατασκήνωση φτάνουν τρεις επιστήμονες από το ΙΝΑΛΕ για την παραλαβή των ψαριών καθώς και τηλεοπτικό συνεργείο της ET3 για ρεπορτάζ. Ακολουθεί η ενημέρωση από τη γραμματεία: στο σπήλαιο θα εισέλθουν 2 ομάδες.

Η πρώτη, με επικεφαλής τον Κωνσταντίνο Κορύλλο και υποστήριξη τεσσάρων ατόμων, θα επιχειρήσει κατάδυση στο σιφόνι 7 στο αριστερό τμήμα του σπηλαίου και παράλληλα θα μεταφέρει νερό και τρόφιμα μέχρι τη διασταύρωση στα 6000 μέτρα για τη δεύτερη ομάδα, που σίγουρα θα τα χρειαστεί κατά την έξοδό της. Κατά την επιστροφή της, η ομάδα αυτή θα μεταφέρει υλικό (άδειες μπουκάλες για γέμισμα) στην έξοδο του σπηλαίου από τον ενδιαμέσο σταθμό στα 6000 μέτρα.

Η δεύτερη ομάδα, με συντονιστή τον Γιώργο Τζαβέλα και την κύρια ομάδα των δυτών, θα συνεχίσει την εξερεύνηση στο δεξιό τμήμα και θα το χαρτογραφήσει. Παράλληλα, θα προσπαθήσει εκ νέου να αιχμαλωτίσει ζωντανά ψάρια και να τα μεταφέρει στην έξοδο.

...συνέχεια της περιγραφής από τον Γιώργο Τζαβέλα...

Δύο μέρες μετά και αρκετά χιλιόμετρα περπάτημα και κουβάλημα είμαστε ξανά στο ίδιο σημείο. Μόλις έχουμε προωθήσει τις νέες μπουκάλες και έχουμε ολοκληρώσει τη χαρτογράφηση αυτού του τμήματος του σπηλαίου, έχοντας μάλιστα χρησιμοποιήσει και ένα αποστασιόμετρο Laser για μεγαλύτερη ακρίβεια και ταχύτητα. Ο Θωμάς και ο Περικλής με βοηθούν να ετοιμαστώ, είμαστε όλοι λιγομίλητοι ξέροντας ότι οι πιθανότητες συνέχειας είναι μικρές, αφού το σιφόνι βαθαίνει πολύ. Κάνω έναν τελικό έλεγχο στον εξοπλισμό μου (που περιλαμβάνει δύο μεγαλύτερες μπουκάλες 7 και 10 λίτρων και μία μικρή για να περάσω και να επιστρέψω από το σιφόνι 8) και ξεκινάω. Σήμερα είμαι επιπλέον επιφορτισμένος με τη χαρτογράφηση του τμήματος που εξερευνήθηκε στην προηγούμενη κατάδυση. Ξεκινάω, λοιπόν, τη χαρτογράφηση, αλλά πολύ γρήγορα αντιμετωπίζω το πρώτο πρόβλημα: στα 4 μόλις μέτρα κολλάει το κουμπί που φουσκώνει το ρυθμιστή πλευστότητας. Μέχρι να ασφαλιστώ τον εξοπλισμό της χαρτογράφησης και να προλάβω να αποσυνδέσω το σωλήνα πλήρωσης του ρυθμιστή πλευστότητας, αυτός έχει γεμίσει και βρίσκομαι κολλημένος στην οροφή. Η οροφή είναι βέβαια επικαλυμμένη με ίλη, οπότε με την επαφή, η λάσπη αποκολλάται και βρίσκομαι αμέσως σε μηδενική ορατότητα έχοντας χάσει

τον μίτο, ο οποίος θα πρέπει να βρίσκεται ακριβώς από κάτω μου. Με ήρεμες κινήσεις, ανακτώντας τον αργό ρυθμό αναπνοής, ξεφουσκώνω τον ρυθμιστή πλευστότητας και κατεβαίνοντας, ψηλαφώντας, εντοπίζω τον μίτο και συνεχίζω. Συνεχίζω γρήγορα τη χαρτογράφηση του σιφονιού 8 και, λίγο πριν αναδυθώ, βλέπω ότι η μικρή μπουκάλα έχει σχεδόν αδειάσει επειδή η καθυστέρηση με το πρόβλημα ανέβασε την καταναάλωση μου σε αέρα. Αφήνω την μπουκάλα και συνεχίζω κολυμπώντας μέχρι το επόμενο σιφόνι, όπου χωρίς καθυστέρηση καταδύομαι πάλι. Ακολουθώ τον μίτο που έβαλα προχτές και γρήγορα φτάνω στο τέλος της προχτεσινής εξερεύνησης. Δένω ξανά τον μίτο και συνεχίζω την εξερεύνηση. Το σπήλαιο εξακολουθεί να κατηφορίζει και όσο προχωράω το βάθος μεγαλώνει. Σιγά-σιγά, όμως, οι διαστάσεις του μικραίνουν και η οροφή χαμηλώνει σχηματίζοντας έτσι ένα φαρδύ αλλά χαμηλοτάβανο πέρασμα. Τα τοιχώματα και η οροφή είναι επικαλυμμένα με λάσπη, η οποία με τις φυσαλίδες ξεκολλάει, πέφτοντας σαν βροχή και μειώνοντας την ορατότητα. Το σπήλαιο συνεχίζει να βαθαίνει. Σταματάω για λίγο να ελέγξω πάλι τα όργανα μου: έχω πια περάσει τα τριάντα μέτρα βάθος και έχω σχεδόν καταναλώσει το ένα τρίτο του διαθέσιμου αέρα, το τελευταίο ταμπελάκι [5] στο μίτο μου δείχνει ότι έχω προχωρήσει περίπου 90 μέτρα μέσα. Κάτι μου θυμίζει αυτή η κατάσταση: είμαι 8 χιλιόμετρα μέσα στο σπήλαιο, 30 μέτρα βάθος νερού και 2 ακόμα σιφόνια με χωρίζουν από την έξοδο και ο αέρας μου πλησιάζει τα τρίτα. Αποφασίζω ότι έχω προχωρήσει αρκετά. Ψάχνω να βρω ένα σημείο για να δέσω τον μίτο. Εντοπίζω μια διαμπερή τρύπα και πλησιάζω για να δέσω. Καθώς η οροφή είναι χαμηλά, γρήγορα η ορατότητα μηδενίζεται. Ψηλαφιστά βρίσκω την τρύπα, και κάνω ένα διπλό κόμπο στα τυφλά. Στη συνέχεια, πρέπει να κόψω τον μίτο ώστε να πάρω μαζί μου το καρούλι με τον υπόλοιπο μίτο. Στα τυφλά, ελέγχω τρεις φορές ποιος είναι ο μίτος που οδηγεί στην έξοδο και ποιος που οδηγεί στο καρούλι, ένα λάθος κόψιμο θα είχε πολύ άσχημες συνέπειες αφού θα έμενα με το καρούλι στο χέρι και τον μίτο που οδηγεί έξω κομμένο.

Η επιστροφή γίνεται με πολύ χαμηλή ορατότητα, μηδενική σε ορισμένα σημεία. Σε βάθος 3 μέτρων περιμένω για 3 λεπτά ώστε το σώμα μου να αποφορτιστεί από το άζωτο. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή γιατί συνολικά θα γίνουν 5 καταδύσεις (2 για να φτάσω μέχρι εδώ και άλλες δύο για την επιστροφή) και η μεγάλη σωματική προσπάθεια (περπάτημα και κουβάλημα εξοπλισμού) μπορούν να οδηγήσουν σε πιθανά προβλήματα νόσου αποσυμπιέσης [6]. Αφού αναδύθηκα, περίμενα πάλι δέκα λεπτά πριν καταδυθώ στο επόμενο σιφόνι για να υπάρχει αρκετός χρόνος παραμονής στην επιφάνεια μεταξύ των δύο καταδύσεων. Περιμένω με σβηστά τα φώτα αναλογίζοντας τι πετύχαμε τις τελευταίες αυτές μέρες. Η σκέψη μου, βέβαια, είναι και στους συντρόφους μας που προχωράνε την εξερεύνηση στην αριστερή διασταύρωση και στον Κωνσταντίνο που θα έκανε κατάδυση στο δύσκολο σιφόνι 7. Με σβηστά τα φώτα, μέσα σε απόλυτο σκοτάδι και απόλυτη ησυχία αναλογίζομαι πόσο αποκομμένος είμαι από τον έξω κόσμο, πόσο μακριά, κυριολεκτικά και μεταφορικά, είμαι.

Σίγα σιγά αυτοσυγκεντρώνομαι και αφήνω αυτές τις σκέψεις γιατί έχω άλλο ένα σιφόνι μπροστά μου, μια κατάδυση ακόμα που θα με φέρει κοντά στους συντρόφους μου, που με περιμένουν για να ξεκινήσουμε για την έξοδο. Έξι ωρών περπάτημα και μια ακόμα κατάδυση μας φέρνουν πολύ κουρασμένους στην έξοδο στις 4 το πρωί. Τα υπόλοιπα μέλη της αποστολής μάς περιμένουν με το καλύτερο δώρο που θα μπορούσαν να έχουν: ζεστό νερό για πλύσιμο και κανονικό φαγητό είναι απολαυστικά μετά από 14 ώρες μέσα στο σπήλαιο φορώντας τις μόνιμα βρεγμένες καταδυτικές στολές.

Την ίδια μέρα που έγιναν τα παραπάνω, η δεύτερη ομάδα υποστήριξε τον Κωνσταντίνο Κορούλλο στην εξερεύνηση και σπηλαιοκατάδυση του αριστερού κλάδου του σπηλαίου. Ο ίδιος πεσγράφησε

Το Αριστερό Τμήμα

Κατά την πορεία μας από τη διασταύρωση μέχρι το σιφόνι 7 (βλ. χάρτη), παρατηρήσαμε ότι η μορφολογία του σπηλαίου αλλάζει δραματικά.

Η οροφή χαμηλώνει, το σπήλαιο στενεύει και ο πλούσιος διάκοσμος δίνει την θέση του σε ένα αποκρουστικό συνονθύλευμα από στοιβαγμένες κατακρημνίσεις ογκόλιθων. Η πορεία συνεχίζει για πάνω

από ενάμιση χιλιόμετρο για να καταλήξει σε μια μεγάλη αίθουσα χαλασμάτων. Μέσα στην αίθουσα υπάρχει ένας λόφος από ογκόλιθους που πρέπει κανείς να ανέβει για να του δοθεί πρόσβαση στο σιφόνι.

Τον Φεβρουάριο του 2002 φτάσαμε στο σιφόνι 7 με σκοπό να κάνουμε μια πρώτη εκτίμηση για τις προοπτικές συνέχισης των εξερευνήσεων σε αυτή τη διακλάδωση.

Η κατάδυση απεδείχθη επιεικώς δυσάρεστη, καθώς η ορατότητα ήταν μηδενική εξ' αρχής, η υγρού τύπου στολή ανεπαρκής για τα θερμοκρασιακά δεδομένα και η έλλειψη σημείων πρόσδεσης του μίτου ανησυχητική. Η δυνατότητα παρακολούθησης των ενδείξεων των φιαλών δεν υπήρχε (ούτε από απόσταση 5 εκατοστών!), οπότε ουσιαστικά ήταν μια κατάδυση στα τυφλά. Διόλου ευχάριστο. Οι ελπίδες για συνέχεια είχαν μειωθεί αλλά έπρεπε να ξαναπροσπαθήσουμε στο μέλλον.

Ένας σπηλαιολόγος από τη γαλλική ομάδα πραγματοποίησε μια κατάδυση μερικούς μήνες μετά (γύρω στον Αύγουστο του 2002) αλλά στα 15 μέτρα διείσδυσης αποφάσισε να επιστρέψει καθώς η άμμος του πυθμένα κυλούσε προς το βαθύτερο τμήμα του σπηλαίου, γεγονός που τον θορύβησε ιδιαίτερος. Μήπως τελικά είναι όντως κακή ιδέα να συνεχίσει κανείς;

Φτάνοντας στο σημείο όπου φαινομενικά το σπήλαιο τελειώνει, συνειδητοποιώ ότι ουσιαστικά τώρα αρχίζει η εξερεύνηση. Τα μέρη που θα αποκαλυφθούν, θα τα επισκεφθούν λιγότεροι άνθρωποι από όσους έχουν πάει στη Σελήνη! Όλος ο κόπος και η προσπάθεια τόσων ανθρώπων ετοιμάζεται να καρποφορήσει. Βρισκόμαστε 7.800μ από την είσοδο του σπηλαίου, πράγμα πρωτοφανές για τα Ελληνικά δεδομένα, και ετοιμαζόμαστε να συνεχίσουμε την εξερεύνηση υποβρυχίως! Χαμογελάω, σε μια προσπάθεια να κρύψω το δέος που αισθάνομαι και ξεκινάω τις προετοιμασίες για την κατάδυση. Η σπηλαιοκατάδυση αποτελεί την πιο εξειδικευμένη μορφή κατάδυσης, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στον εξοπλισμό που χρειάζεται κανείς για την ασφαλή διεξαγωγή της. Μία στεγανή στολή (μετά από σοφή προτροπή του Γιώργου), δύο μάσκες, δύο καρούλια με μίτο, δύο μπουκάλες με τους αντίστοιχους ρυθμιστές, δύο κόφτες, τρεις φακοί, βαρίδια, γάντια και βατραχοπέδιλα. Η θερμοκρασία του νερού (120 C) καθιστά αναγκαία τη χρήση στεγανής στολής.

Γυρίζω την πλάτη μου στους συντρόφους μου και πολύ αργά αρχίζω να βυθίζομαι μοναχός μου. Η ορατότητα είναι καλύτερη από την προηγούμενη φορά και βλέπω τουλάχιστον ενάμιση μέτρο μακριά. Αυτό με ανακουφίζει. Προσπαθώ να χαλαρώσω και να επεξεργαστώ λίγο τον περιβάλλοντα χώρο. 1.5x2.5 μέτρα φρεάτιο με αμμώδη, κεκλιμένο βυθό, συμπαγή οροφή επικαλυμμένη με λεπτό στρώμα πυλού. Η ελαφριά ροή προς την έξοδο μου παγώνει το πρόσωπο. Δέκα μέτρα από την είσοδο καρφώνω έναν πάσσαλο στην άμμο και στερεώνω τον μίτο πάνω του. Είναι σημαντικό ο μίτος να είναι πάντα τεντωμένος. Εκεί συναντώ τον πρώτο κάτοικο του σιφονιού. Ήταν μια караβίδα, άσπρου και φαιού χρώματος, σε μέγεθος παλάμης.

Τι γύρευε οκτώ χιλιόμετρα μέσα σε ένα σπήλαιο; Σίγουρα την ίδια απορία θα είχε και αυτή αντικρίζοντας το δίποδο τέρας που είχε το θράσος να της διαταράξει την ησυχία. Η παρουσία της (δεν ήταν και η μόνη) μας κάνει να υποθέτουμε (μετά από συζήτηση με ειδικούς) ότι πρέπει να υπάρχει κάποια λίμνη αρκετά κοντά, καθώς αυτές οι караβίδες δεν ζούν σε μέρη με ροή όπως το σιφόνι αυτό. Στην επόμενη επίσκεψή μας πρέπει να βρούμε μια απάντηση.

Συνεχίζοντας κατηφορικά στο αμμώδες πρανές για περίπου 25 μέτρα από την είσοδο, συναντώ ένα απότομο στένεμα. Η οροφή του σπηλαίου έχει σχεδόν συναντήσει το πρανές, αφήνοντας μόλις μισό μέτρο κενό με ένα περίπου μέτρο πλάτος. Ασφαλίζω τον μίτο σε μια εύκαιρη προεξοχή βράχου και προσπαθώ να χωρέσω στην τρύπα. Η πρώτη προσπάθεια είναι μεγαλοπρεπώς αποτυχημένη, καθώς σκάλωσαν με τη σειρά η αριστερή φιάλη, ο σωλήνας του δεξιού ρυθμιστή και το καλώδιο του φακού. Όλα δηλαδή. Οπισθοχώρησα αργά και τακτοποίησα τον εξοπλισμό μου, διερρωτώμενος για τη σοφία της απόφασής μου να προχωρήσω. Μετά το στένεμα, το σπήλαιο διευρύνεται και η συνέχεια είναι αρκετά εύκολη. Στα 45 μέτρα από την είσοδο και σε 25 μέτρα βάθος το σπήλαιο σταματάει να βαθαινει. Το μίγμα ηλίου - αζώτου - οξυγόνου (trimix) μέσα στις φιάλες θα μου επέτρεπε μια κατάδυση σε πολύ μεγαλύτερο βάθος, αλλά

αυτό θα αύξανε παράλληλα και την πολυπλοκότητα της κατάδυσης. Ο μίτος μου τελειώνει στα 50 μέτρα και τον ασφαλίζω σε έναν πάσαλο. Εκείνη την στιγμή ακούω ένα δυνατό συνεχές βουητό να με περικυκλώνει. Σεισμός; "Αποκλείεται να είμαι τόσο άτυχος" σκέφτηκα, καθώς το αίμα πάγωνε στις φλέβες μου. Κοιτώντας την οροφή συνειδητοποίησα ότι επρόκειτο για τις φυσαλίδες μου οι οποίες σχημάτισαν μια μεγάλη μάζα αέρα από πάνω μου, που στην συνέχεια «σερνόταν» στην οροφή του σπηλαιού παρασυρόμενη από την ροή και κατευθυνόμενη προς την έξοδο!

Παράλληλα με την εμφανή ανακούφισή μου, αποφάσισα ότι αυτή ήταν η καταλληλότερη στιγμή να επιστρέψω, ακολουθώντας την θορυβώδη οδό που χαράζουν οι φυσαλίδες μου.

Σε μια σπηλαιοκατάδυση η επιστροφή έχει πάντα μεγαλύτερο ενδιαφέρον, λόγω της χαμηλότερης ορατότητας που πρέπει να αντιμετωπίσει κανείς. Αυτή δεν ήταν εξαίρεση. Οι φυσαλίδες μου αποκολλούσαν πηλώδη κομμάτια από την οροφή, τα οποία διαλύονταν στην καθοδική τους πορεία και σχημάτιζαν γύρω μου ένα αδιαπέραστο ομιχλώδες πέπλο. Η ορατότητα είχε μειωθεί σε τέτοιο βαθμό που δεν έβλεπα τις ενδείξεις του υπολογιστή χειρός. Ο μόνος τρόπος να επιστρέψω βλέποντας ήταν να προσπεράσω τον πηλό-σύννεφο, κάτι που όμως δεν το επέτρεπε το όριο του ρυθμού ανάδυσης που έπρεπε να διατηρήσω (ο υπολογιστής χειρός έχει ευτυχώς και ηχητική ειδοποίηση). Ακολουθώντας τον μίτο στα τυφλά είναι μια εμπειρία σχεδόν θρησκευτικής φύσεως, που απαιτεί ευλάβεια, προσοχή και προπάντων πίστη ότι στην άλλη άκρη του νήματος βρίσκεται η έξοδος.

Αναδυόμενος αντικρίζω τα αγωνιώδη βλέμματα των συντρόφων μου. Ο Κατσιαβός κοιμάται, ο Στέλιος βιντεοσκοπεί, ενώ ο Γιάννης με τον Κώστα συζητάνε κάπου στο βάθος, όλοι εναγωνίως αναμένοντας την επιστροφή μου. Αφού τους περιέγραψα σύντομα την εμπειρία μου, πήραμε το δρόμο της επιστροφής. Οδεύοντας αργά προς τη διασταύρωση, η σκέψη μου είχε καρφωθεί στον Γιώργο που πραγματοποιούσε κατάδυση στο σιφόνι 8, γύρω στα δύο χιλιόμετρα από το σημείο που βρισκόμασταν. Άραγε να έχουν πάει όλα σύμφωνα με το πρόγραμμα ή να προέκυψε κάτι απρόβλεπτο. Μια αρνητική σκέψη μου έσφιξε την καρδιά και άρχισα να επιταχύνω προς το σιφόνι 6. Ήμουν σίγουρος ότι αν, ο μη γένοιτο, κάτι είχε πάει στραβά, θα ερχόταν ο Περικλής ή ο Θωμάς να με ειδοποιήσουν και θα συναντιόμασταν από την άλλη μεριά του σιφονιού 6. Φτάνοντας εκεί, είδα με ανακούφιση ότι ήμουν μόνος. Τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, μετά από ξεκούραση μιας περίπου ώρας, ξεκίνησαν το μακρύ δρόμο για την έξοδο και εγώ παρέμεινα στο σιφόνι 6 με σκοπό να αλλάξω το μίτο και κατόπιν να πάω να βρω τους άλλους στο τέρμα του σπηλαιού, στο σιφόνι 8.

Στην κατασκήνωση αργά το βράδυ (11:30) επιστρέφουν πρώτα τα μέλη της πρώτης ομάδας, κουβαλώντας μπουκάλες για γέμισμα και άλλα υλικά έξω, όπου και ενημερώνουν για τα αποτελέσματα της κατάδυσης στα 8.000 μέτρα. Η καθυστέρηση της δεύτερης ομάδας μάς έχει ανησυχήσει αρκετά και πολλοί, παρ' όλη την κούραση, παραμένουν ξύπνιοι μέχρι τα ξημερώματα, όπου και κάνουν την εμφάνισή τους από την έξοδο τα μέλη της δεύτερης ομάδας. Σε μια σακούλα με νερό ένα μικρό ψάρι ζωντανό, που έφεραν μαζί τους τα μέλη της ομάδας, βρίσκει προσωρινό κατάλυμα σε ένα βαρέλι με νερό στην σκηνή της γραμματείας. Είναι όλοι ασφαλείς αλλά κατάκοποι.

ΤΕΤΑΡΤΗ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ημέρα ξεκούρασης και αναδιοργάνωσης. Μια αναπάντεχη πρωινή μπόρα μάς αναγκάζει να ξυπνήσουμε πρωί και να συγκεντρωθούμε για πρωινό στη σκηνή του μαγειρείου. Για παραπάνω από μισή ώρα βρέχει καταρακτωδώς, εμποδίζοντας κάθε δραστηριότητα. Μετά την ενημέρωση από τη γραμματεία, οι περισσότεροι ασχολούνται με τον καθαρισμό και την τακτοποίηση υλικών. Κατά τις 10:00 μια μικρή ομάδα επισκέπτεται τον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο έξω από το σπήλαιο. Δύο άτομα μεταβαίνουν στην Προσοτσάνη για εφοδιασμό του μαγειρείου με τρόφιμα.

Στις 11:00 περίπου μια ομάδα 8 ατόμων αποφασίζουμε να πραγματοποιήσουμε έρευνα πεδίου

στην περιοχή του Οχυρού, όπου και οι καταβόθρες περισυλλογής των υπόγειων υδάτων. Μεταβαίνουμε με δύο τζιπ και ένα επιβατικό, όπου και το εγκαταλείπουμε στην αρχή του χωματόδρομου. Κατά την επίσκεψή μας φωτογραφίζουμε τις καταβόθρες και συλλέγουμε πληροφορίες από τους κατοίκους της περιοχής σε σχέση με αυτές. Το βράδυ η ομάδα επιστρέφει στην κατασκήνωση, μετά από μια γευστική στάση σε ταβέρνα της περιοχής.

ΑΡΧΕΙΟ ΣΠΕΛΕΟ

ΠΕΜΠΤΗ 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Μετά την πρωινή ενημέρωση οι ομάδες αναλαμβάνουν δράση:

Μια ομάδα με τους Νικολαΐδη, Θεοδοσιάδη και Κατσάνο αναλαμβάνει το έργο της χαρτογράφησης από τη διασταύρωση στα 6000 μέτρα μέχρι το σιφόνι 4 στα 2500 μέτρα. Για το δύσκολο αυτό έργο έγινε χρήση του αποστασιόμετρου Laser. Αυτό βοήθησε πολύ στις μετρήσεις ύψους της οροφής σε αρκετά σημεία, στα οποία σχεδιάστηκαν τομές του καρστικού αγωγού. Επιπλέον, έγιναν αρκετές διορθώσεις στη γαλλική χαρτογράφηση με βάση τα στοιχεία αυτά.

Η δεύτερη ομάδα, αποτελούμενη από σχεδόν όλους τους υπόλοιπους διαθέσιμους σπηλαιολόγους, ξεκίνησε για τη διασταύρωση στα 6000 μέτρα με κύριο στόχο το κουβάλημα υλικών προς την έξοδο. Φτάνοντας εκεί, διαπιστώσαμε τον τεράστιο όγκο των υλικών που είχαν συγκεντρωθεί και τότε συνειδητοποιήσαμε για άλλη μια φορά το μέγεθος της προσπάθειας. Τα περισσότερα υλικά είχαν προωθηθεί εκεί σε δύο φάσεις με ενδιάμεσο σταθμό στα 2500 μέτρα. Η ομάδα αυτή θα έπρεπε να τα βγάλει μέχρι έξω. Αρκετοί υπερεκτίμησαν τις δυνάμεις τους και επωμίστηκαν περισσότερα από όσα μπορούσαν να μεταφέρουν. Τελικά, κάποια υλικά παρέμειναν στα 2500 μέτρα. Τα περισσότερα, όμως, επέστρεψαν στην είσοδο, ανάμεσά τους και ο περισσότερος καταδυτικός εξοπλισμός, μιας και αρκετοί σπηλαιοδύτες αναχωρούσαν την επόμενη μέρα.

Μια δυσάρεστη έκπληξη μάς επεφύλαξε η έξοδος αργά το απόγευμα από το σπήλαιο, αφού μια ξαφνική καταιγίδα κατά τη διάρκεια της απουσίας μας είχε προκαλέσει αρκετές ζημιές και αναστάτωση στην κατασκήνωση. Οι παραμένοντες σε αυτήν κατέβαλαν υπεράνθρωπες προσπάθειες για να προστατέψουν τις σκηνές, τα υλικά και κάθε τι ευαίσθητο που θα μπορούσε να καταστραφεί.

Ο βραδινός συνολικός απολογισμός μάς γέμισε ενθουσιασμό. Μέχρι εκείνη την στιγμή είχαμε επιτύχει όλους τους στόχους της αποστολής, είχαμε ανακαλύψει, εξερευνήσει και χαρτογραφήσει νέα τμήματα του σπηλαίου και επιπλέον είχαμε παραδώσει ζωντανά δείγματα από ψάρια και καραβίδες από τα βάθη του σπηλαίου στην ομάδα από το ΙΝΑΛΕ. Το υπόλοιπο βράδυ αρκετά μέλη της αποστολής βοήθησαν στην επεξεργασία των νέων στοιχείων και προετοιμάστηκαν για την αυριανή παρουσίαση στο Δήμο Προσοτσάνης και τη Νομαρχία Δράμας.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Συνεντεύξεις στη Νομαρχία Δράμας. Ανακοίνωση, με την ευκαιρία, της Σύσκεψης Βαλκανικής Συνομοσπονδίας Σπηλαιολογικών Ομοσπονδιών με έδρα την Αθήνα, από τον Κ. Ζούπη, Πρόεδρο της Σ.Ο.Ε. και Αντιπρόεδρο της Βαλκανικής Συνομοσπονδίας. Άφιξη αποστολής από την Ουλγαρία για επίσκεψη στο σπήλαιο. Μετά τις προβολές και το μεσημεριανό γεύμα, ομάδα βουλγάρων σπηλαιολόγων και μελών του ΣΠΕΛΕΟ μπήκαν στο σπήλαιο μέχρι τη διασταύρωση στα 6000 μέτρα για κουβάλημα υλικών. Οι γείτονές μας εντυπωσιάστηκαν από τις διαστάσεις του σπηλαίου και μας παρείχαν σημαντική βοήθεια στη μεταφορά των υλικών προς την έξοδο.

ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Το πρωί τα αδέρφια Περικλής και Ανδρέας Κατσάνος μπήκαν στο σπήλαιο, προκειμένου να χαρτογραφήσουν τμήματα από τα 2500 μέτρα ως την έξοδο. Με τη βοήθεια του αποστασιόμετρου, επικεντρώθηκαν κυρίως στις μετρήσεις ύψους της οροφής καθώς και σε μετρήσεις αποτύπωσης τομών σε συγκεκριμένα σημεία του σπηλαίου.

Μια δεύτερη ομάδα, με επικεφαλής τον Στέφανο Νικολαΐδη, θα επιχειρούσε την εύρεση πιθανής συνέχειας σε έναν καταρράκτη εντός του σπηλαίου, σε βάθος 7 χιλιομέτρων.

Ο Στέφανος περιγράφει...

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΝΕΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ

Παράλληλα με τις εξερευνήσεις στους δύο παραπάνω κλάδους του σπηλαίου, ένας επιπλέον στόχος της αποστολής είναι η πρόσβαση και η εξερεύνηση σε ένα ακόμη τμήμα του, το οποίο είχαμε εντοπίσει στην αναγνωριστική αποστολή του Φεβρουαρίου. Ήταν ένας καταρράκτης που βρίσκεται στον αριστερό κλάδο, σε απόσταση περίπου 7 χλμ. από την είσοδο και σε ύψος 10 μέτρα περίπου από το ποτάμι. Από τη χαρτογράφηση της γαλλικής ομάδας είχαμε δει ότι το τμήμα αυτό δεν είχε εξερευνηθεί, αφού στη θέση αυτή υπάρχει ένα ερωτηματικό στο χάρτη.

Για την εξερεύνηση αυτού του κομματιού χρειάστηκε τεχνική αναρρίχησης και όλος ο σχετικός εξοπλισμός: σχοινιά, τρυπάνια, πλακέτες και όλα τα απαραίτητα για την εξερεύνηση.

Το πρωί του Σαββάτου (28/09/2002), μετά από ένα καλό πρωινό, ετοιμασμένο από την ακούραστη Γεωργία, περάσαμε την είσοδο του σπηλαίου στις 11.30 οι Martin (από τη βουλγαρική ομάδα), Νικολαΐδης Στέφανος και Ζέππος Δημήτρης, μεταφέροντας τα υλικά σε τρεις στεγανούς σάκους.

Στη μεγάλη αίθουσα της "Ακρόπολης" συναντήσαμε τον Κ. Ζούπη, ο οποίος μπήκε στο σπήλαιο νωρίτερα για να συνοδεύσει τον Ρερον στα ψαξίματα της πανίδας καθώς και για φωτογράφιση. Αμέσως εντάχθηκε στην ομάδα, αφού είχε προχωρήσει πια τόσο μέσα.

Το πέρασμα των σιφονιών, αν και πάντα κρύο, σήμερα φάνηκε πιο εύκολο αφού είχαμε μάθει πια τη διαδρομή τους.

Στην πορεία για το σημείο που είχαμε βάλει σαν στόχο ερευνήσαμε και άλλη μεγάλη αίθουσα μετά τη διασταύρωση, χωρίς όμως να βρεθεί κάποια πιθανή συνέχεια. Βρέθηκαν, όμως, πανέμορφοι κρυσταλλικοί σχηματισμοί.

Επίσης, σε απόσταση περίπου 500 μέτρων από την «αίθουσα της διασταύρωσης» υπάρχει είσοδος σημαντικής ποσότητας νερού από τη δεξιά πλευρά. Η είσοδος σε αυτό το τμήμα δεν είναι δυνατή λόγω στενότητας 20-30εκ.

Φθάνοντας στο σημείο της έρευνάς μας, ο Martin προσπάθησε να ανέβει με ελεύθερη αναρρίχηση αλλά τα τοιχώματα ήταν πολύ γλιστερά και σαθρά και έτσι άρχισα την διαδικασία της τεχνητής αναρρίχησης [7].

Τοποθέτησα με το ηλεκτρικό τρυπάνι περίπου 10 βίδες με πλακέτες μέχρι να καταφέρω να πατήσω επάνω.

Αυτή τη φορά δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου ροή νερού σε αντίθεση με την προηγούμενη που είχαμε επισκεφτεί το σπήλαιο.

Στο πάνω σημείο της εισόδου στερεώθηκε η ανεμόσκαλα για να ανέβουν και οι υπόλοιποι γρήγορα και με ασφάλεια.

Η υψομετρική διαφορά από το δάπεδο του σπηλαίου ήταν περίπου 8 μ.

Οι διαστάσεις του διαδρόμου ήταν περίπου 2 μέτρα ύψος και 1-1.5 μέτρο πλάτος. Συνεχίζοντας με μικρές αναβάσεις φτάσαμε μετά από 15 μέτρα σε μια μικρή λίμνη, η οποία γεμίζει από τα νερά που κυλάνε από τα τοιχώματα και στη συνέχεια αδειάζει, μάλλον από ρωγμές, στο κυρίως σπήλαιο.

Η διαδρομή τελείωσε ανηφορίζοντας καθώς χαμηλώνει η οροφή. Καθώς στενεύουν τα τοιχώματα, δεν περνάει πια ανθρώπινο σώμα.

Τελειώνοντας τη χαρτογράφηση του τμήματος, αρχίζουμε την επιστροφή και το ξαρμάτωμα. Κατέβηκα τελευταίος ξεβιδώνοντας τις πλακέτες. Ήδη βρισκόμασταν μέσα στο σπήλαιο 7 ώρες. Στην επιστροφή είχαμε να βγάλουμε έξω και κάποια υλικά που έμειναν από την τελευταία κατάδυση, καταδυτικές μπουκάλες καθώς και τα κουτιά επιβίωσης από τα σιφόνια.

Στην πορεία για την έξοδο και αρκετά πριν την διασταύρωση συναντήσαμε τους 3 βούλγαρους συντρόφους, οι οποίοι ερχόντουσαν να δουν το σπήλαιο αλλά και να βοηθήσουν στη μεταφορά των υλικών.

Ευτυχώς, γιατί τελικά τα υλικά και οι σάκοι ήταν πολύ περισσότεροι από τις δυνατότητές μας για κουβάλημα.

Από τα σιφόνια περάσαμε τα πράγματα χέρι-χέρι, προσπαθώντας όσο το δυνατό να αποφύγουμε να γεμίσουν οι σάκοι νερά και να αυξηθεί το βάρος τους. Επιπλέον, είχαμε να ξαρματώσουμε τα σχοινιά που είχαμε βάλει για οδηγό.

Από το σπήλαιο η ομάδα βγήκε περίπου στις 10 το βράδυ, ενώ μείναμε για να βοηθήσουμε τον Γιάννη Κασιμάτη στη φωτογράφιση που έκανε, τον οποίο και συναντήσαμε μετά την έξοδο του πρώτου σιφονιού.

Είναι αξιοσημείωτο ότι παρά την κούραση, όταν αλλάζει το αντικείμενο, πάντα βρίσκει κανείς ενέργεια για να παραμείνει στο σπήλαιο λίγο ακόμα.

Μετά από μερικά φιλμ είδαμε τη φυσική έξοδο στις 11.20. Οι νυκτερίδες, που κανονικά βρισκόντουσαν εκεί, είχαν βγει όλες σχεδόν εκτός της σπηλιάς και άδικα τις ψάχναμε για να ποζάρουν με βλέμμα απορίας, όπως συνηθίζουν.

Φυσικά, η κατάληξη της ημέρας ήταν στην ταβέρνα δίπλα από την κατασκήνωση, βλέποντας σκηνές από το video που είχε τραβήξει η άλλη ομάδα.

Ελπίζω να συμπληρώσαμε ένα κομμάτι από το παζλ που λέγεται "Πηγές Μααρά" και να είμαστε οι ενδιάμεσοι κρίκοι της πλήρους καταγραφής και εξερεύνησης του σπηλαίου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Στην τελευταία μέρα της παραμονής μας στην κατασκήνωση έξω από το σπήλαιο προετοιμαστήκαμε για την επιστροφή με ανάμικτα συναισθήματα. Η κατασκήνωση διαλύθηκε, τα υλικά συγκεντρώθηκαν και ολοκληρώθηκε η αποχώρηση των σπηλαιολόγων. Σε κάθε στόμα και σκέψη υπήρχαν σχέδια για τη μελλοντική μας επιστροφή.

Προκαταρκτικά Αποτελέσματα Αναλύσεων

Η αποστολή αυτή, πέραν της εξερευνητικής πλευράς της, παρουσίασε και έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον λόγω των δειγμάτων ζωντανών οργανισμών που ευρέθησαν και περισυλλέγησαν.

Σύμφωνα με τους ειδικούς επιστήμονες, με τους οποίους συνεργάστηκε ο ΣΠΕΛΕΟ, η ιχθυοπανίδα του σπηλαίου είναι μοναδική. Για τον εγκλωβισμό και την περισυλλογή των οργανισμών αυτών χρησιμοποιήθηκαν διάφορες μέθοδοι όπως η απόχη, η ηλεκτραλιεία και ο γρίπος. Επίσης κατασκευάστηκαν ειδικές παγίδες, προσαρμοσμένες στο περιβάλλον του σπηλαίου. Στο σπήλαιο συναντήσαμε δύο είδη ιχθυοπανίδας, ψάρια και караβίδες. Οι караβίδες ανήκαν στα είδη *Astacus astacus* και *Austropotamobius* spp. Το τελευταίο παρατηρείται για πρώτη φορά μέσα στο σπήλαιο αυτό. Τα ψάρια ανήκουν στα είδη *Barbus cyclolepis* και *Leuciscus cephalus*. Ορισμένα από τα συλληφθέντα είδη βρίσκονται εν ζωή στο ΙΝΑΛΕ για περαιτέρω μελέτη. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι κάποια από αυτά τα είδη βρέθηκαν σε απόσταση άνω των επτά χιλιομέτρων από την είσοδο του σπηλαίου.

Μέλη αποστολής

Τα μέλη του ΣΠΕΛΕΟ που έλαβαν μέρος στην αποστολή ήταν τα εξής:

1. ΚΑΤΣΑΝΟΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ
2. ΖΕΠΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
3. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
4. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
5. ΖΟΥΠΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
6. ΤΖΑΒΕΛΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
7. ΚΟΥΥΛΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
8. ΣΑΚΚΑΡΗΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ
9. ΤΑΡΤΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑ
10. ΚΟΝΤΟΔΗΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
11. ΔΕΣΠΟΙΝΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΣ
12. ΚΟΛΙΣΟΓΛΟΥ ΣΤΕΛΙΟΣ
13. ΚΑΛΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ ΜΑΡΙΑ
14. ΚΥΡΙΑΚΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
15. ΚΟΝΤΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ
16. ΔΕΜΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
17. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ
18. ΦΑΛΑΓΚΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
19. ΤΡΕΜΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
20. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ
21. ΔΙΑΦΑΣ ΝΙΚΟΣ
22. ΚΟΝΙΑΡΗ ΕΛΕΝΗ
23. ΖΟΥΠΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
24. ΚΑΤΣΙΑΒΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
25. ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ
26. ΚΑΤΣΑΝΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
27. ΤΡΙΖΩΝΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
28. ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΗΣ ΘΩΜΑΣ
29. ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ ΗΛΙΑΣ
30. ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ
31. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΑΣΟΣ

Ευχαριστίες

Μια αποστολή τέτοιου μεγέθους είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί δίχως την πολύτιμη συμβολή πολλών ανθρώπων διαφόρων ειδικοτήτων. Σε αυτήν την παράγραφο επιχειρούμε να ευχαριστήσουμε (με τυχαία σειρά) όλους όσους συνέβαλλαν στην επιτυχία της.

Στην προσπάθειά μας να τους συμπεριλάβουμε όλους είναι πιθανό μερικοί να έχουν διαφύγει της προσοχής μας. Σε όλους αυτούς θα θέλαμε να εκφράσουμε την ειλικρινή συγγνώμη μας και να τους διαβεβαιώσουμε ότι έγινε εξ' αμελείας και ουχί εκ προθέσεως.

Κατόπιν τούτου, ευχαριστούμε:

Τον Νίκο Διάφα, ηλεκτρολόγο και ξεναγό του σπηλαιίου και μέλος του ΣΠΕΛΕΟ, για όλη τη βοήθεια, την υποστήριξη και το συντονισμό με τους άλλους φορείς.

Την ομάδα των γάλλων σπηλαιολόγων για την αρχική χαρτογράφηση.

Την Εφορία Σπηλαιολογίας & Παλαιοανθρωπολογίας και, ιδιαιτέρως, τον κ. Βασίλη Γιαννόπουλο για την επιστημονική συμβολή του στην εξερεύνηση και στο άρθρο αυτό.

Όλα τα μέλη της αποστολής και κυρίως τα μέλη της υποστήριξης, χωρίς τους οποίους η εξερεύνηση δεν θα είχε επιτευχθεί.

Τον Δήμο Προσοτσάνης για τις σκηνές που μας διέθεσε.

Τα αδέρφια του Περικλή για τη βοήθεια και την παρέα τους.

Τα μέλη του ΣΠΕΛΕΟ από τη Λακωνία που έκαναν τόσο δρόμο για να βοηθήσουν.

Την ομάδα των βούλγαρων σπηλαιολόγων για τη βοήθειά τους.

Τον Δρ. Μάνο Κουτράκη από το ΙΝΑΛΕ για την συνεργασία και το πολύτιμο έργο που προσφέρει.

Τον Κο Ευάγγελο Χατζηγιωάννου της «Χατζηγιωάννου ΑΕΕ» για τις 700 μπαταρίες που μας διέθεσε σε τιμή κόστους.

Επίλογος

Με τις τελευταίες αυτές γραμμές της έκθεσης και τη χαρτογράφηση τελειώνει η αποστολή στον Μααρά. Πολλά ερωτήματα απαντήθηκαν και άλλα τόσα γεννήθηκαν. Ο Μααράς όμως δεν τελειώνει εδώ, μας περιμένει για τη συνέχεια της εξερεύνησης. Ελπίζουμε να βρεθούμε σύντομα ξανά εκεί σε μια νέα αποστολή...

Αναφορές

- [1] Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρία
- [2] Σπηλαιολογικός Ελληνικός Εξερευνητικός Όμιλος
- [3] Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας
- [4] Ο κανόνας των τρίτων επιτρέπει στον σπηλαιοδύτη να χρησιμοποιεί το ένα τρίτο του διαθέσιμου αερίου του για την είσοδο κρατώντας άλλο ένα τρίτο για την έξοδο και ένα τρίτο για ασφάλεια.
- [5] Ο μίτος έχει κάθε 10 μέτρα μια ταμπέλα με το συνολικό μήκος ώστε να γνωρίζουμε πόσο μέσα στο σπήλαιο είμαστε αλλά και για να κάνουμε μετρήσεις για τη χαρτογράφηση.
- [6] Σε κάθε κατάδυση ο σπηλαιοδύτης «φορτώνει» τον οργανισμό του με άζωτο, το οποίο διαλύεται μέσα στο αίμα και τους ιστούς του. Όσο βαθύτερα και όσο μεγαλύτερη είναι η παραμονή σε βάθος, τόσο περισσότερο άζωτο διαλύεται στο σώμα μας. Κατά την ανάδυση χρειάζεται προσοχή, γιατί το άζωτο απελευθερώνεται πάλι από το σώμα μας και είναι δυνατό να μας προκαλέσει προβλήματα που είναι γνωστά ως «νόσος από αποσυμπίεση» και οι «βασίλες των διπλών». Γι' αυτό και η ανάδυση πρέπει να γίνεται με αργό ρυθμό και, αν απαιτείται, να γίνονται στάσεις αποσυμπίεσης. Παράγοντες όπως η κούραση, το κρύο νερό και η υποθερμία και οι αναπληρωτικές καταδύσεις μπορούν να δράσουν επιβαρυντικά στη νόσο από αποσυμπίεση.
- [7] Στην τεχνητή αναρρίχηση ο αναρριχητής χρησιμοποιεί καρφιά, βίδες και άλλο τεχνικό εξοπλισμό που έχει τοποθετήσει για να προωθηθεί, σε αντίθεση με την ελεύθερη αναρρίχηση κατά την οποία ο αναρριχητής ανεβαίνει χρησιμοποιώντας τις φυσικές προεξοχές του βράχου για να

πιάνεται και να πατάει.

ΑΡΧΕΙΟ ΣΠΕΛΕΟ

